

Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці

МАТЭРЫЯЛЫ

V Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі

Мінск, 27 верасня 2016 г.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУ

Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці

Трансфармацыя традыцыйных каштоўнасцей
у інфармацыйным грамадстве

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь
Дзяржаўная ўстанова адукацыі
«Інстытут культуры Беларусі»

Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці

Трансфармацыя традыцыйных каштоўнасцей
у інфармацыйным грамадстве

МАТЭРЫЯЛЫ

V Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі
(Мінск, 27 верасня 2016 г.)

Мінск • 2016

УДК 008(476)(082)
ББК 71(4Бен)я43
К90

Рэкамендавана Вучоным саветам ДУА «Інстытут культуры Беларусі»
(праатакол № 3 ад 04.11.2016 г.)

Укладанне:

кандыдат філалагічных навук, прарэктар па вучэбнай рабоце
ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *І.Б. Лапцёнак*;
кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт, прафесар кафедры культуралогіі і псіхалага-
педагагічных дысцыплін ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *А.А. Галкін*;
начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння інавацыйнага развіцця
сферы культуры ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *І.Р. Голубева*

Рэдакцыйная калегія:

кандыдат філалагічных навук, прарэктар па вучэбнай рабоце
ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *І.Б. Лапцёнак* (галоўны рэдактар);
кандыдат мастацтвазнаўства, дацэнт, прафесар кафедры культуралогіі і псіхалага-
педагагічных дысцыплін ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *А.А. Галкін*;
начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння інавацыйнага развіцця
сферы культуры ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *І.Р. Голубева*;
кандыдат педагагічных навук, прарэктар па навукова-метадычнай рабоце
ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *А.В. Прадзвіна*;
начальнік аддзела навукова-метадычнага забеспячэння дзейнасці
па ахове гісторыка-культурнай спадчыны ДУА «Інстытут культуры Беларусі»
А.Б. Сташкевіч;
кандыдат культуралогіі, дацэнт, загадчык кафедры культуралогіі і псіхалага-
педагагічных дысцыплін ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *А.І. Сцепанцоў*;
кандыдат мастацтвазнаўства, начальнік аддзела інфарматыкі і сістэмнага аналізу
ДУА «Інстытут культуры Беларусі» *А.Я. Шыфрын*

Рэцэнзенты:

доктар сацыялагічных навук, дацэнт, прафесар кафедры сацыялогіі
УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт» *А.В. Кабяк*;
доктар мастацтвазнаўства, прафесар кафедры культуралогіі
ПУА «Інстытут сучасных ведаў імя А.М. Шырокава» *А.І. Смагін*

К90 **Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці : Трансфармацыя традыцыйных каштоўнасцей у інфармацыйным грамадстве : матэрыялы V Міжнар. навук.-практ. канф. (Мінск, 27 верасня 2016 г.) / уклад.: І.Б. Лапцёнак, А.А. Галкін, І.Р. Голубева ; рэдкал.: І.Б. Лапцёнак (гал. рэд.) [і інш.]. — Мінск : Інстытут культуры Беларусі, 2016. — 348 с.**

ISBN 978-985-7045-34-1.

Матэрыялы V Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі «Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці» прысвечаны аналізу актуальных праблем узаемадзеяння і ўзаемаўплыву традыцыйных каштоўнасцей і каштоўнасцей інфармацыйнага грамадства, праблемам навуковага асэнсавання працэсу трансфармацыі каштоўнасцей асноў сацыяльна-культурнай сферы, ролі культуры ў захаванні традыцыйных культурных каштоўнасцей беларускага грамадства. Генеральная тэма канферэнцыі: «Трансфармацыя традыцыйных каштоўнасцей у інфармацыйным грамадстве».

У матэрыялах секцыйных пасяджэнняў адлюстраваны пытанні каштоўнасцей асноў сучаснай культуры, рэпрэзентацыі нацыянальнай культуры ў інфармацыйнай прасторы, ролі культурнай спадчыны ў дынаміцы развіцця сучаснага грамадства, традыцыйных і інавацыйных падыходаў у культурна-адукацыйнай прасторы.

УДК 008(476)(082)
ББК 71(4Бен)я43

Адказнасць за змест, карэктнасць спасылак на спіс выкарыстаных крыніц нясуць аўтары артыкулаў.

ISBN 978-985-7045-34-1

© Інстытут культуры Беларусі, 2016

Цыркун
Иван
Иванович

старший преподаватель кафедры педагогики и психологии УО «Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка», магистр образования (г. Минск, Беларусь)

Представление о личности у субъектов образовательного процесса как элемент профессиональной культуры

В гуманистической парадигме образования и культуры рассматриваются их единство и взаимодополняемость.

Образование трактуется как форма трансляции культуры, реализация ее креативного потенциала [4], детерминанта профессиональной картины мира, профессиональной культуры будущего педагога.

На профессиональную культуру будущего педагога воздействует культурная среда вуза [1; 3]. Она влияет на представления студентов о личности, определяет ценность педагогической профессии, зону ближайшего профессионального развития.

В своем исследовании мы опирались на идею сопряженности понятий «культура» и «личность» [2]. Представление о личности у субъектов образовательного процесса раскрывается через систему культурных смыслов, или концептосферу. Концепт включает в себя не только логические признаки, но и компоненты научных, психологических, авангардно-художественных, эмоциональных и бытовых явлений и ситуаций [9]. Концепт — это как бы сгусток культуры в сознании человека; то, в виде чего культура входит в ментальный мир человека. С другой стороны, концепт — это то, посредством чего человек — рядовой, обычный человек, не творец культурных ценностей — сам входит в культуру, а в некоторых случаях и влияет на нее.

Концепт фиксируется в языке. А язык — культурный код нации и ключ к культуре всего человечества [6]. Профессиональная культура имеет свой язык и объективируется в речевых высказываниях, раскрывающих содержание концептов профессиональной культуры. В ней содержатся индивидуальные концепты, которые изменчивы и субъективны, и культурные, которые обладают общностью и объективностью [10].

Изучение концептов позволяет выявить соотношение общей и профессиональной культуры, педагогическую картину мира [5; 14] субъекта образовательного процесса, которым является как человек, принадлежащий к группе, так и группа, выделенная по определенному признаку. Метод исследования концептов — ассоциативный эксперимент [7].

Цель нашего исследования — выявить на основе анализа и систематизации ассоциаций ядро и периферию представлений о личности у субъектов образовательного процесса (на примере студенток факультета начального образования, ФНО) и таким образом описать их профессионально-педагогическую и социально-психологическую концептосферу.

Для этого нами проводился ассоциативный эксперимент [8; 11; 13; 12]. Испытуемые — студентки ФНО Белорусского государственного педагогического университета им. Максима Танка (703 чел.). Стимулом было слово личность. Группе испытуемых предлагалось записать на специальном бланке 10 любых слов, которые ассоциируются у них со словом-стимулом. На выполнение всего задания (с учетом инструктирования и заполнения бланка) давалось 5 минут.

Результаты анализировались и систематизировались с учетом частотности, тематики, стереотипности и уникальности откликов, их профессионального и социально-психологического содержания.

Были получены 695 откликов. Один из вариантов обработки данных предполагал отбор из всего массива первого отклика (слова) как первой реакции на стимул. Словарь первых откликов составил 97 слов.

С учетом частотных характеристик были выделены ядро и периферия представления о личности у студенток ФНО. Ядро составляют термины профессиональной концептосферы, т.е. те, что включены в культурную социально-психологическую характеристику представления о личности, являются информационными стандартами образования педагога, введены в программы изучаемых предметов. Это слова человек, индивид, индивидуальность (3 % слов), их использовали 50 % испытуемых. Данный показатель свидетельствует о небольшом разнообразии ассоциаций, сплоченности и ценностно-ориентационном единстве группы.

17 % слов использовали 25 % испытуемых. Это слова, характеризующие самосознание: целеустремленность, доброта, ответственность, характер, я, слова с частицей не, субъект, ум, понятие, образование, разносторонность, совокупность, воспитание, сформированность, уважение, уверенность. Из них примерно 30 % входит в культурный

образовательный стандарт, усвоенный студентами, и 70 % — в словарь обыденного сознания.

25 % испытуемых использовали 72 % слов выборки, т.е. каждый человек имел индивидуализированную ассоциацию, характеризующую отвечающего человека и не совпадающую в своем объеме с культурно-образовательным стандартом.

Таким образом, выявлены как индивидуальные (на периферии), так и профессиональные концепты (в ядре концептосферы), характеризующие представления о личности субъектов образовательного процесса.

Список использованных источников

1. *Алипханова, Ф.Н.* Педагогические условия формирования профессиональной культуры будущего учителя : учеб. пособие / Ф.Н. Алипханова. — М. : АПК и ПРО РФ, 2007. — 96 с.

2. *Балл, Г.А.* Системная целостность Человека и ее представленность в понятиях «индивид», «субъект», «личность»: понятия и реальность (проблемные ситуации и пути исследования) / Г.А. Балл, В.А. Мединцев. — Мир психологии. — 2012. — № 3 (71). — С. 17—30.

3. *Глазкова, Т.В.* Концептосфера как система культурных смыслов [Электронный ресурс] / Т.В. Глазкова // Сборники конференций НИЦ Социосфера. — 2013. — № 6. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/kontseptosfera-kak-sistema-kulturnyh-smyslov>. — Дата доступа : 12.09.2016.

4. *Дмитриева, Е.А.* Образовательная культура: искусство пайдеи и герменевтика : дисс. ... канд. культурологии : 24.00.01 / Е.А. Дмитриева; Нижневарт. гос. гум. ун-т. — Нижневартовск, 2009. — 163 с.

5. *Жилиева, О.А.* Содержание профессиональной культуры личности [Электронный ресурс] / О.А. Жилиева // Известия РГПУ им. А.И. Герцена. — 2008. — № 63-1. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/soderzhanie-professionalnoy-kultury-lichnosti>. — Дата доступа : 12.09.2016.

6. *Замалетдинов, Р.Р.* Язык — культурный код нации и ключ к культуре всего человечества [Электронный ресурс] / Р.Р. Замалетдинов, Г.Ф. Замалетдинова // Вестник ТГГПУ. — 2012. — № 2. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/yazyk-kulturnyy-kod-natsii-i-klyuch-k-kulture-vsego-chelovechestva>. — Дата доступа : 12.09.2016.

7. *Заречнева, Е.Н.* Социокультурный концепт «учитель»: когнитивно-дискурсивное исследование : дисс. ... канд. филол.

наук : 10.02.19 / Е.Н. Заречнева; Алт. гос. ун-т. — Барнаул, 2009. — 214 с.

8. *Попова, Т.В.* Ассоциативный эксперимент в психологии : учеб. пособие / Т.В. Попова. — 2-е изд., стереотип. — М. : ФЛИНта ; НОУ ВПО «МПСИ», 2011. — 72 с.

9. *Степанов, Ю.С.* Константы. Словарь русской культуры / Ю.С. Степанов. — 3-е изд., испр. и доп. — М., 2004. — 982 с.

10. *Суржанская, Ю.В.* Индивидуальные и культурные концепты: общее и различное [Электронный ресурс] / Ю.В. Суржанская // Язык и культура. — 2011. — № 3 (15). — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/individualnye-i-kulturnye-kontsepty-obschee-i-razlichnoe>. — Дата доступа : 12.09.2016.

11. *Цыркун, И.И.* Гендерно-психологические представления женщин о женщинах и мужчинах / И.И. Цыркун // Женщина. Общество. Образование: материалы IX Междунар. междисциплин. науч.-практ. конф. (15—16 дек. 2006 г.). — Минск : ЖИЭнвила, 2007.

12. *Цыркун, И.И.* Гендерно-ролевые представления студенток о личности педагога / И.И. Цыркун // Актуальные проблемы и тенденции современного дошкольного образования : материалы Междунар. конф. — Минск : БГПУ, 2013.

13. *Цыркун, И.И.* Гендерные аспекты подготовки будущих педагогов к воспитанию детей в свете национального плана действий по обеспечению гендерного равенства / И.И. Цыркун // Актуальные проблемы и тенденции современного дошкольного образования : сб. науч. ст. / Бел. гос. пед. ун-т им. М. Танка; под общ ред. Л.Н. Воронечкой, Т.В. Поздесвой. — Минск : БГПУ, 2010.

14. *Ястребова, Г.А.* Педагогическая картина мира: методологические основы исследования профессиональной концептосферы учителя [Электронный ресурс] / Г.А. Ястребова // Известия ВГПУ. — 2006. — № 4. — Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/pedagogicheskaya-kartina-mira-metodologicheskie-osnovy-issledovaniya-professionalnoy-kontseptosfery-uchitelya>. — Дата доступа : 12.09.2016.

ЗМЕСТ

ПРЫВІТАЛЬНЫЯ

СЛОВЫ	5
Пулокас Андрюс	6
Хосе Хоакин Боггиано Периччи.....	8
Лаумулін Мурат Тураровіч.....	10

УСТУПНАЯ ЧАСТКА

ДАКЛАДЫ	13
Мартынов В.Ф. Модифікацыя традыцыйных гендерных адносін у інфармацыйным грамадстве.....	14
Калачева І.І. Рэпрэзентацыя традыцыйных сямейных ценнасцей у інфармацыйным прастранстве беларускага грамадства.....	21
Морозов І.В. Самопознанне Культуры: пошук ісціны і міфатворчасць	26

СЕКЦЫЙНЫЯ ПАСЯДЖЭННІ

ДАКЛАДЫ, ПАВЕДАМЛЕННІ	30
-----------------------------	----

Секцыя 1. КАШТОЎНАСНЫЯ АСНОВЫ

СУЧАСНАЙ КУЛЬТУРЫ	31
Смолік А.І. Беларуская аксіялогія: істочкі становлення і развіцця	32
Медушевскі В.В. Куды ідзе, куды заворачывае чалавечасць?	38
Івчэнко В.Н. Моральна-этычныя ценнасці беларускай культуры як фундамент будучага развіцця нацыі і дзяржавы	43
Максімовіч В.А. Традыцыя і традыцыйныя каштоўнасці як аснова фарміравання нацыянальна-культурнай ідэнтычнасці	48
Галкін О.А. Феномен толерантнасці як адна з традыцыйных ценнасцей беларускай культуры.....	54
Александровіч В.А. Трансфармацыя нацыянальнай ідэнтычнасці ў перыяд глобалізацыі культуры	63
Щербіна В.Л. Фарміраванне ценнасцей лічыннасці ў сітуацыі культурнай многакладнасці інфармацыйнага грамадства	67

Колядко Н.С. Традиционные ценности как основа формирования идентичности белорусов	71
Лапцёнак І.Б. Роля нацыянальнай літаратуры ў захаванні і папулярызаванні традыцыйных каштоўнасцей беларускага грамадства.....	76
Ширшов И.Е., Ширшова О.И. Роль медиаторной культуры плодотворного среднего класса в формировании информационного общества в Республике Беларусь	84
Сосновская Н.А. Представления белорусской молодежи о семейных ценностях: социологический анализ.....	91
Мельникова А.Ю. Влияние социальных медиа на трансформацию ценностных установок в молодежной культуре	96
Лашук И.В. Молодежь в Литве и Беларуси: сравнительный анализ	100
Цыркун Н.А. Виктимизм и семейное насилие в традиционной бытовой культуре	107

Секцыя 2. КУЛЬТУРНА-АДУКАЦЫЙНАЯ ПРАСТОРА:

ТРАДЫЦЫЙНЫЯ І ІНАВАЦЫЙНЫЯ ПАДЫХОДЫ	111
Степанцов А.И. Художественное образование как трансляция культурных ценностей.....	112
Глубоченко В.М. «Три кита» современной музыкальной педагогики ...	118
Макеева Л.В. Метод интеграции и синтеза видов искусств в процессе творческого воспитания молодежи	123
Сычова І.С. Даследаванне выхаваўчых традыцый беларусаў: пытанні актуалізацыі.....	130
Калацэй В.В. Мастацтва вуснай традыцыі ў навучальным працэсе вышэйшай школы	135
Березкина Н.Ю. Инновационные методы обучения в дополнительном образовании библиотекарей	142
Касап В.А. Да пытання аб тэрміналогіі і прынцыпах інфармацыйных адукацыйных рэсурсаў па бібліятэчна-інфармацыйнай дзейнасці	148

Цыркун И.И. Представление о личности у субъектов образовательного процесса как элемент профессиональной культуры	152
Плыгаўка Л.Л. Інфармацыйна-адукацыйны і выхаваўчы патэнцыял беларускай культурнай спадчыны ў сучаснай Літоўскай Рэспубліцы і шляхі яго захавання	156
Винокуров А.И., Хриптулов И.В., Цаплина С.П. Культура — посредник в кросс-культурных исследованиях российско-белорусского приграничья (на материалах Смоленской области)	161

Секцыя 3. НАЦЫЯНАЛЬНАЯ КУЛЬТУРА

Ў ІНФАРМАЦЫЙНАЙ ПРАСТОРЫ	165
Гужалоўскі А.А. Перспектыўныя інфармацыйна-камунікацыйныя мадэлі ў музейнай дзейнасці	166
Ленсу Я.Ю. Сімволіка аб’ектаў народнай матэрыяльнай культуры як сродак сацыяльнай камунікацыі	173
Бохан А.С. Беларускі традыцыйны арнамент як маркёр ідэнтычнасці ў сучасным віртуальным асяроддзі	178
Макарава А.А. Аматырская мастацкая творчасць Міншчыны ў кантэксце традыцыйных каштоўнасцей	183
Шифрин А.Е. Электронный «Атлас культуры Беларуси» — одна из интерактивных форм представления культуры нашей страны во всем ее многообразии	188
Кухаронак Т.І. Сучасныя формы і змест рытуальна-абрадавай камунікацыі ў часы каляндарных свят	191
Атрахович Е.И. Тенденции развития белорусского дизайна костюма в условиях глобализации культуры	196
Евдокимов А.В. Музыкальная классика и фольклор как ценностные ориентиры в музыке кино	201
Станкевич Д.А. Современный кинорепертуар как отражение социально-культурных трансформаций в обществе	206
Худніцкая А.В. Віртуальныя сацыякультурныя інстытуты як сродак трансляцыі культурнай спадчыны	212

Секцыя 4. КУЛЬТУРНАЯ СПАДЧЫНА Ў ДЫНАМІЦЫ РАЗВІЦЦЯ

СУЧАСНАГА ГРАМАДСТВА	217
Дарашэвіч Э.К. Сучасная праблема аўтэнтыкі.....	218
Хаменка А.Г. Да пытання перыядызацыі беларускіх сацыякультурных працэсаў.....	224
Дадзіёмава В.У. Асваенне музычна-гістарычнай спадчыны Беларусі як фактар развіцця навуковага, творчага і выхаваўчага патэнцыялу беларускага грамадства.....	228
Соколовская М.М. Нравственный контекст белорусской музыки XIX в.	236
Хмельков О.Ф. Актуализация традиционной культуры как одно из условий ее сохранения.....	240
Лозка А.Ю. Рэканструкцыя каляндарна-задзякальнай традыцыі ў беларускай інфармацыйна-культурнай прасторы.....	246
Агнеш Кережи. Этнические предметы: анализ и интерпретация	256
Колядко И.Н. Культурная традиция в динамике развития современных обществ	265
Глушэц І.В. Паняцце «трансфармацыя» ў дачыненні да традыцыйнай культуры	270
Сухоцкая Т.Ф. Семантыка агню ў культуры	275
Вярбіцкая В.І. Этнакультурная інтэнцыянальнасць у творчай спадчыне Якуба Коласа	279
Булаты П.Ю. Ляхавіцкая фартэцыя: зніклы помнік спадчыны ў інфармацыйнай прасторы горада і свядомасці гараджан.....	285
Татарэвіч М.А. Культурная інтэграцыя татар на тэрыторыі Беларусі: рэтраспектыва і перспектыва.....	290
Жукова О.Н., Крынски С., Юдина И.А. Роль «традиционной» среды в формировании духовных качеств личности.....	294

Гнюсевіч І.С., Снітко М.В. Патрыятычнае выхаванне асобы сродкамі традыцыйнай беларускай культуры	304
Ротко В.Е. Идеино-ценностный подход в объемно-пространственном художественном текстиле Беларуси	309
Шымелевіч Г.Г. Сацыякультурныя каштоўнасці архітэктурнай прасторы як фактар трансфармацыі гістарычнага цэнтра Мінска	317
Карпянкова М.Л. Архітэктурны ансамбль Мінска 1945—1950-х гг. як помнік культурнай спадчыны: гісторыя і патэнцыял	323
Князева Е.Д. Ценностные основания формирования культурного пространства Минска как современного столичного мегаполиса	328
Ивущ Г.Ф. Дзейнасць клубных устаноў: традыцыйныя і інавацыйныя падыходы	333
РЭЗАЛЮЦЫЯ	337

Навуковае выданне

Культура Беларусі: рэаліі сучаснасці

Трансфармацыя традыцыйных каштоўнасцей
у інфармацыйным грамадстве

МАТЭРЫЯЛЫ

V Міжнароднай навукова-практычнай канферэнцыі
(Мінск, 27 верасня 2016 г.)

Укладанне:

*Лапцёнак Ірына Браніславаўна,
Галкін Алег Абрамавіч,
Голубева Ірына Рыгораўна*

Адказны за выпуск *Ю.В. Шабан*

Рэдактары *В.К. Жолтак, Р.А. Маслоўская*
Камп'ютарны набор і праўка *В.Б. Ісаенка*
Арыгінал-макет *Ю.В. Шабан*

Падпісана да друку 20.12.2016.

Фармат 70x100/16. Папера афсетная. Друк лічбавы.
Ум. друк. арк. 28,2. Ул.-выд. арк. 21,2. Тыраж 60 экз. Заказ

ДУА «Інстытут культуры Беларусі».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/294 ад 18.04.2014.

Вул. Каліноўскага, 12, 220086, г. Мінск.

www.inbelkult.by

РУП «Інфармацыйна-вылічальны цэнтр

Міністэрства фінансаў Рэспублікі Беларусь».

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/41 ад 29.01.2014.

Вул. Захарава, 31, 220004, г. Мінск.